

En snabb inledning

Vega kunddagar, nov 2024

Vilka är Mitt Skolval?

- Sveriges största leverantör av system för skolplacering. Nästan 60 kommuner och 40% av landets befolkning.
- Grundat och drivet av några av Sveriges främsta skolvalsforskare.
- 9,8/10 på frågan om man skulle rekommendera oss till en annan kommun.
- Inte en helt vanlig leverantör.
  - Kunskapsspridning
  - Påverkansarbete

Våra pass

- Vi har slängt om lite i ordningen på grund av sjuka barn, födelsedagar och annat.
- Onsdag
  - 13.00-14.30: Trender inom skolplacering och möjligheter framåt
  - 14.30-15.00: Fika
  - 15.00-16.00: Ett algoritmiskt skolval
  - 16.00-17.00: Skolvalsmingel i baren
- Tors
  - 8.30-9.45: Inför skolvalet
  - 9.45-10.15: Fika
  - 10.15-11.00: Inför skolvalet fort.
  - 11.10-12.00: Workshop och erfarenhetsutbyte

Trender inom skolplacering

Vega kunddagar, nov 2024

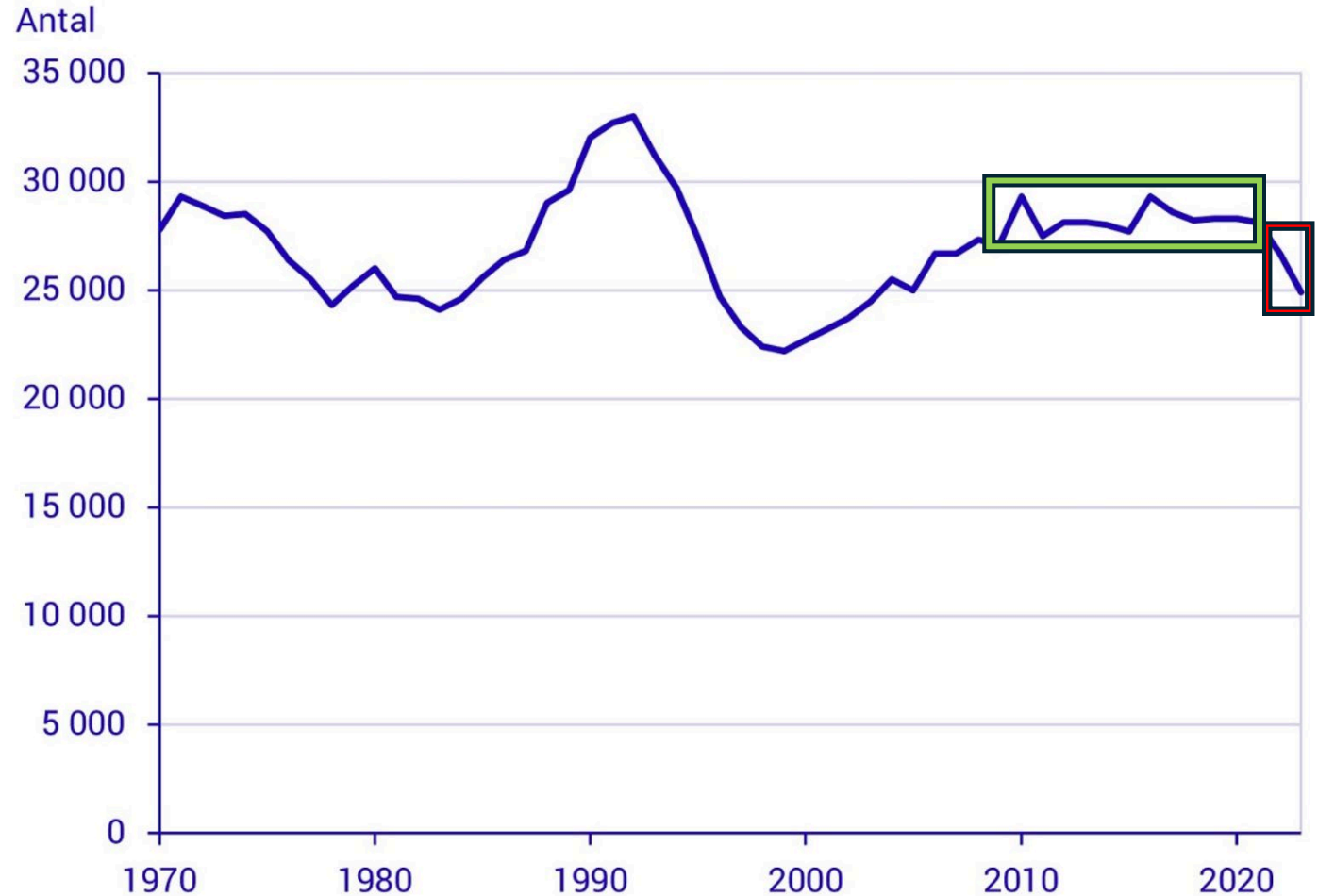
Dagens agenda

- Pågående och kommande trender som påverkar skolplacering. En liten omvärlds-/framtidsspaning.
  - Demografiska trender
  - Juridiska trender
  - Politiska trender
- Hur ska vi möta dessa trender?
  - Dels kan föreläsningen fungera som en grund för er att fundera på hur ni kan förbereda er.
  - Men vi tänkte också prata om vad dessa trender får oss att tänka på när det kommer till utveckling av vår plattform.

Demografiska tender

- Storleken på nya kullar som börjar skolan har varit relativt stabil från början av 10-talet.
- Har sett ett stort tapp i barnafödande de senaste åren så detta kommer förändras inom kort.

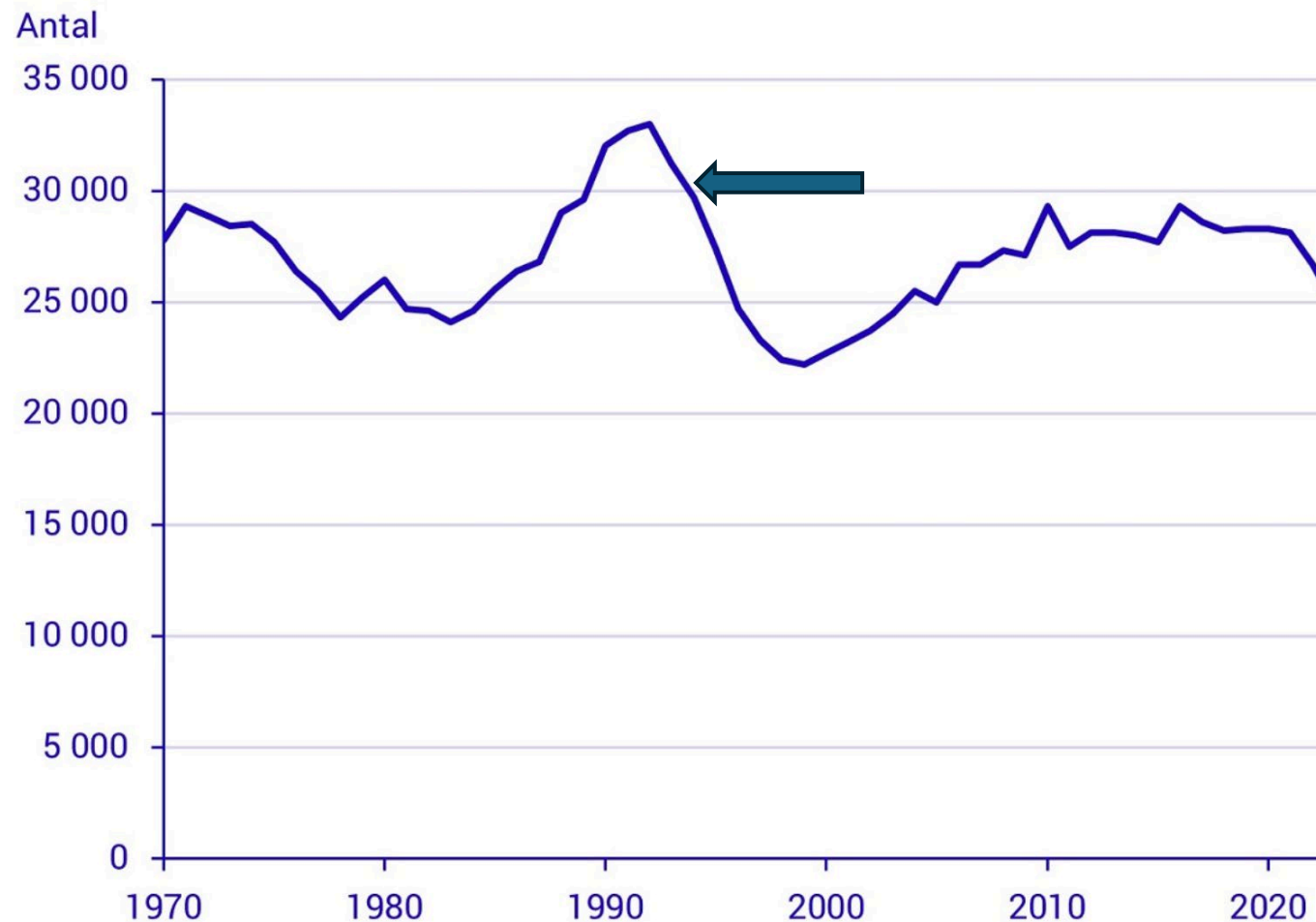
Antal födda första kvartalet 1970–2023

Början på en trend?

- Förstföderskor är i genomsnitt 30 år.
- Antalet personer som kommer in i barnafödande ålder har börjat minska och kommer fortsätta minska i ett antal år till.

Antal födda första kvartalet 1970–2023

Eller extrema omständigheter?

- Covid och de förändringar i levnadsmönster som det medförde, speciellt under det första året?
  - Par som inte möttes 2020 som "borde" ha fått barn nu?
- Osäkerheten kopplat till ett krig i närområdet?
  - Ukraina har pågått sedan början av 2022.
- Ekonomiska situationen kopplat till detta?
  - Stagflation, högra räntor, hög inflation.

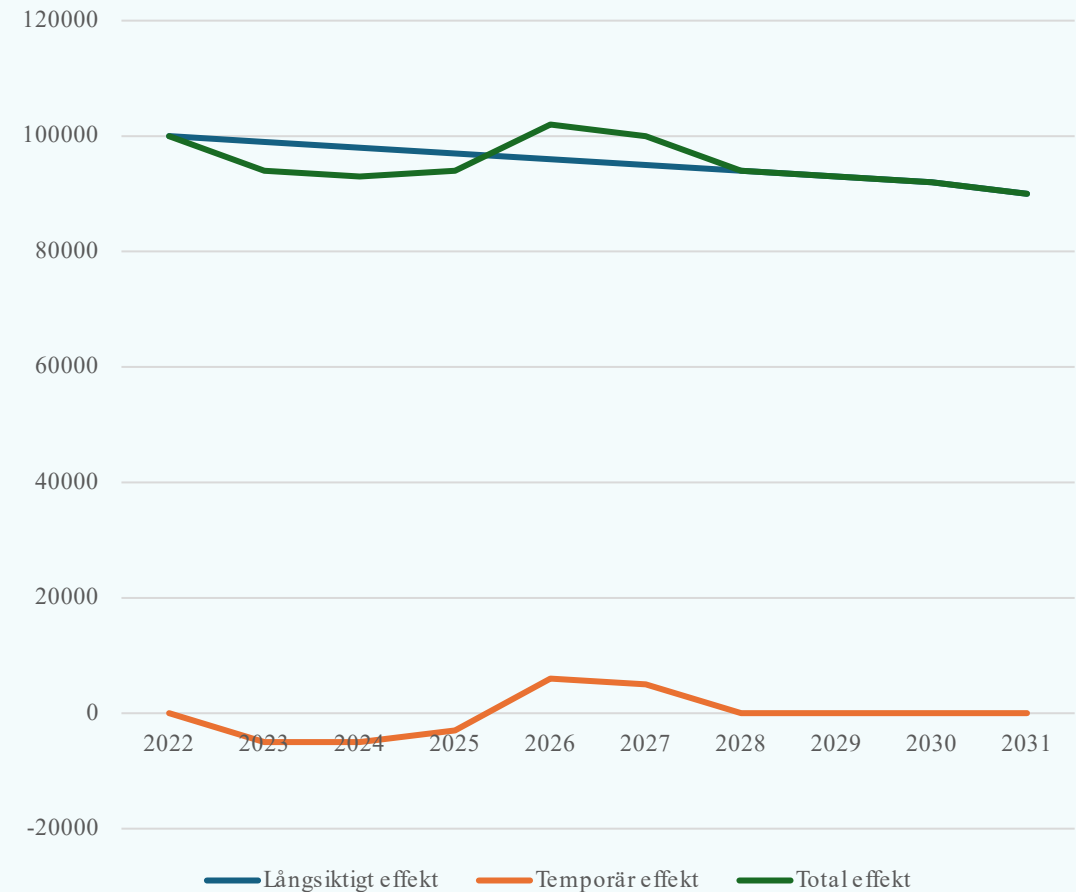
Vad är mest sannolikt?

- Om det är bakomliggande demografi som förklarar allt borde vi sett en liten nedåtgående trend redan innan eftersom 30 år är den genomsnittliga åldern för förstföderskor.
  - Men kanske dämpades det av någon annan faktor fram tills nu?
- Ett kraftigt och plötsligt fall indikerar temporära effekter.
  - Senast vi hade ett kraftigt fall var i samband med 90-talskrisen.
- Samtidigt kommer en minskning av antalet personer i barnafödande ålder.
- Så det är nog en kombination.
- Andelen som förklaras av de två olika komponenterna är svår att sätta om utan en mer ingående statistik analys.

Bounce back?

- Kan också komma en "bounce-back" om det är starka temporära effekter i spel.
- Säg att familjer skjuter på barnafödandet just nu på grund av oro för krig och den ekonomiska situationen.
- Om något eller några år stabiliserar sig läget och då skaffar de barn.
- Skapar en puckel med en eller två stora kohorter mitt i den nedåtgående trenden.
- Går att undersöka men vi har inte de resurserna just nu.

Olika effekter

Olika effekter beroende på anledning

- Om det är en temporär effekt på några enstaka år ska vi akta oss för att stänga skolor, göra oss av med lokaler, säga upp för mycket personal och så vidare.
- Om det är en långsiktigt trend driven av demografi behöver vi, succesivt, över de kommande tio åren, skära ner verksamheten.
- Men om vi förväntar oss en "bounce-back" ska vi vara extra försiktiga med att skära ner just nu.

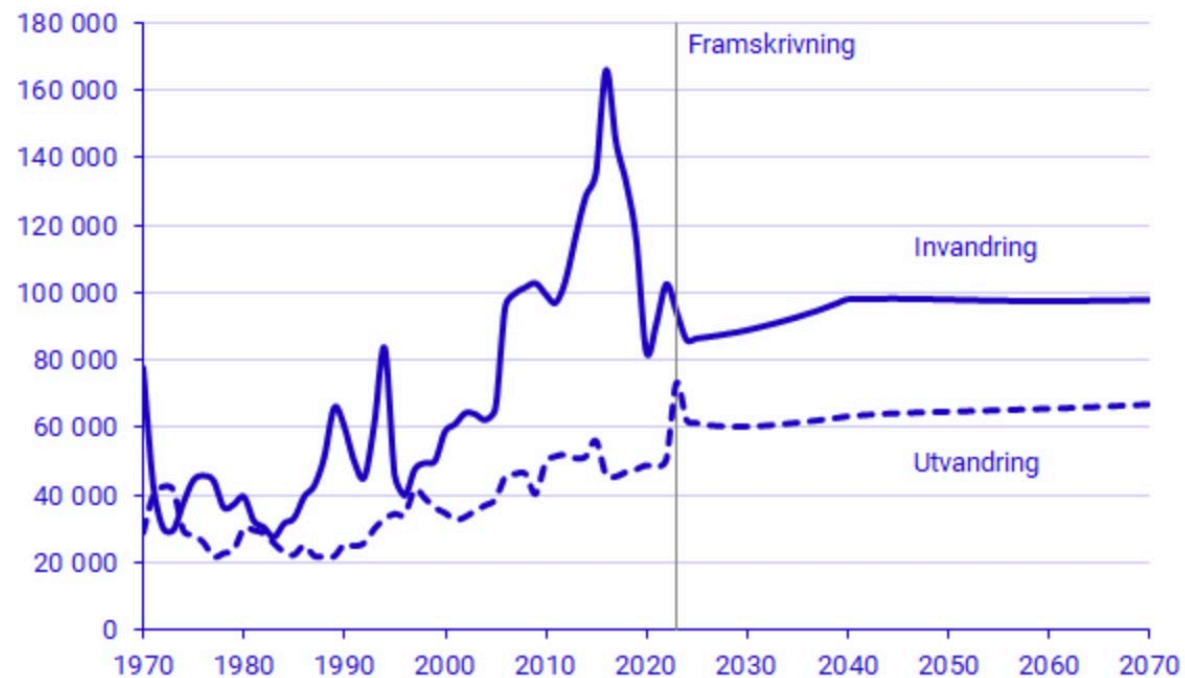
Hur svårhanterat detta är varierar

- I ett tätbefolkat område med stor population är det relativt lätthanterat.
  - Tänk Södermalm, 200 000 personer, en halvtimme från ena sidan till andra.
  - Processen blir då inkrementell. Man minskar med en klass vartannat år på en skola i taget.
  - Goda delningstal och rimliga klasstorlekar kan upprätthållas.
- Effekterna blir svårare att hantera när man har mindre att jobba med.
  - Extremfallet är en by med en skola med två klasser men minskade underlag.
  - Vid något tillfälle får man gå över till en klass då delningstalen blir orimliga.
  - Man får då ett scenario där man får en väldigt stor klass.
  - Många stora klasser innebär att det är trångt på skolorna och vid denna övergång sätts stor press på skolplaceringen.

Invandringen då?

- Beräknas vara stabil framöver.
- Långsam ökning med ca 15 000 personer om året.
- Några hundra barn per kohort.
- Vi har ingen uppenbar anledning att tro att detta kommer driva stora skillnader.

Invandring och utvandring 1970–2023 samt framskrivning 2024–2070

Juridiska trender

- Det har pågått en generell juridifiering av skolvalet under tio års tid som påverkar alla inblandade i processen.
- Vi ser också mer specifika juridiska trender så som att aktiva val har prioriterats upp och områden som ska garantera närhet slås ner på.

SKOLVÄSENDETS
ÖVERKLAGANDENÄMND

En allmän juridifiering

- En process som började i några av landets större kommuner för ett tiotal år sedan.
- Övergången till relativ närhet slog sönder de upptagningsområden som föräldrar var vana vid.
- Överklaganden började dyka upp i en del kommuner för att föräldrar inte var nöjda.

Lokalmedias roll

- Vi ser att det sprider sig via lokalmedia.
- UNT uppmärksammade (ganska nitiskt) skolvalet i Uppsala.
- Antalet överklaganden exploderade.
- UNT läses också i sex mindre kommuner runt Uppsala.
- Konceptet att överklaga sprider sig till dessa kommuner.
- Mer process, dokumentation och transparens krävs även i mindre och mindre kommuner.

Fortsatta brister i skolvalet

Skolvalet, som nu drar i gång, är svårnavigerat. UNT:s genomgång visar att många skolor inte har några platser alls eller enbart ströplatser i de årskurser som är aktuella.

Skolvalet måste vara förutsägbart och rättvist

Vilken skola barnen får plats på påverkar Uppsalafamiljernas vardag under många år.

Debatt: Skolval med brister

Tyvärr finns stora brister i den metod som används för att fördela skolplatserna i Uppsala kommun, skriver Mikael Bertze och Åsa Bertze.

Katastrofen i Göteborg

- 2019 genomfördes ett skolval i Göteborg med katastrofala konsekvenser.
- På grund av magnituden och att det var just Göteborg blev detta uppmärksammat nationellt på ett sätt som tidigare problem inte blivit.
- Samma effekt som vi tidigare sett lokalt skedde nationellt.

Skolvalet i Göteborg har väckt ett stort missnöje. Foto: Jonas Ekströmer/TT

Skolvalet i Göteborg: Detta har hänt

UPPDATERAD 29 OKTOBER 2020 PUBLICERAD 19 AUGUSTI 2020

Sociala medier

- Allteftersom att en överklagandekultur har brett ut sig, har föräldrar börjat organisera sig.
- Grupper på sociala medier där information delas, överklaganden och domslut.
- ”Kvaliteten” på överklagandena ökar hela tiden på grund av detta.
- Vi ser fler och fler överklaganden med mer juridiskt språk som direkt angriper de oklarheter som finns i lagtexterna och mindre och mindre ”Alla Kajsas kompisar...”.
- De kan vara bättre rustade än en kommun som inte är van vid överklaganden.

Överklagandenämndens nya roll

- SÖN har transformerats av denna process.
- Initialt blev de chockade när de första stora överklagandevågorna kom.
- Tog in extra personal som inte var insatta i skolplacering. Tror det var i Örebro.
- I början hade vi dåligt formulerade överklaganden och beslut fattade av personer som inte hade någon insikt i detta. Ledde till en stor mängd ganska underliga beslut.
- Men över tid har denna okontrollerade process lett till ny praxis som de följer.
  - SÖN slår allt oftare ner på beslut för de har identifierat fler saker att slå ner på.
  - Oftare med direkta konsekvenser, omplacerar elever.
  - Tar sig större rätt att tolka både första och andra stycket i skollagen när de egentligen bara ska hantera andra stycket.

Vad är det för praxis som har etablerats?

- Aktivt val har fått en extremt framskjuten roll
  - Man måste ha väldigt tydliga motiv till att placera en elev som inte aktivt önskar skolan framför en elev som aktivt valt den.
  - Enda skola nära hemmet enligt kommunens definition verkar fungera.
  - Allt annat är oklart. Och ofta i praktiken omöjligt.
- SÖN tänker att man ska handlägga varje ärende för sig.
- Områden
  - Upptagningsområden får inte trumfa aktiva val hur som helst (andra sidan av myntet)
  - Men även andra dimensioner av områden har slagits ner på, hur de skapas, hur transparenta de är och så vidare.

Politikiska trender

- Utredningen för en likvärdig skola kom 2020 med ett stort antal förslag kopplat till skolplacering.
- En del av förslagen var orealistiska och andra upplevdes som riktade mot friskolorna.
- I papperskorgen i och med en ny regering 2022.
- Nu rör det på sig igen, framförallt på högersidan där man, tidigare, mest försökt bevara *status quo*.
- Utredningar håller på att utformas och tillsättas.
  - Vi är ytterst aktiva i detta och arbetar för att det ska bli bra för er.

Samordnat skolval

- En förståelse för problemet med att olika huvudmän inom samma geografiska område inte samordningar sin antagning börjar komma på plats.
- Vår gissning är att det kommer läggas på lägeskommunen för att man inte är beredd att förstatliga alla de processer som skulle behöva förstatligas för att det ska kunna hanteras nationellt.
- Friskolorna inom en kommun.
- I några regioner kan det vara aktuellt med samordning över kommungränserna.

Ändrade föreskrifter om urvalsregler

- Börjar också komma en nationell förståelse för att det är snårigt kring hur man får utforma sina regler och att reglerna som SÖN accepterar kanske inte är helt rimliga.
- Förtydliganden kring vad man får och inte får ha för regler för kommunerna.
  - Kommer nog öppna upp ens valmöjligheter en hel del.
- Förändringar kring vad friskolor får ha för regler. Speciellt kanske i hur kötiden får vara utformad.

Nya föreskrifter om information vid skolvalet

- En tredje sak som kan komma är mer tryck på information i samband med skolvalet.
- Familjer ska kunna ta informerade val.
- Detta är populärt på högerkanten.
- Kan mycket väl komma föreskrifter om det.
  - Kanske generella skrivningar
  - Kanske mer detaljerat

Friskolor kan få det tuffare

- Förslag om lägre skolpeng i utredningen för en jämlik skola.
- Nya förslag i skolpengsnormsutredningen som inte är så gynnsamma för dem, speciellt i kommuner med högre skolpeng.
- Vi kan se stort bort fall av friskolor under de kommande åren, som en kombination av sviktande elevunderlag och av lägre skolpeng per elev.
- Man måste vara bredd om skolor slår igen.

Vad tänker vi på Mitt Skolval att vi kan göra?

- Utveckling som vi ser kan hjälpa er att möta dessa trender:
  - Simulering
  - Kapacitetsoptimering
  - Stöd till föräldrar som väljer skola
  - Mer stöd för friskolornas medverkan
  - Stöd för samordning mellan kommuner
  - Mer stöd kopplat till överklagande
  - Mer flexibilitet kring regler

Simulering

- För att utvärdera hur man ska hantera det skiftande elevunderlaget kan man titta framåt och se hur utfallet skulle se ut.
- För att kunna utvärdera vad som händer vid olika regelverk om politiken ändras.
- Mycket av detta är redan möjligt att göra i vår simuleringsmodul.
- Prognoserna kan bli bättre:
  - Ta fram ofödda generationer givet antaganden.
  - Förutspå val
  - Förutspå sannorligheten att komma in på friskolor

Kapacitetsoptimering

- Vid minskade elevkullar behöver man, från skolval till skolval, skära ner.
- Systemet skulle kunna leta efter möjligheterna att göra detta till minst kostnad.
  - Systemet kan ge information om vad effekterna skulle vara av att skära en klass på olika skolor.
- Skulle då också kunna göra det omvända. Var är nyttan av en extra plats störst.

Stöd till föräldrar som väljer skola

- Mer information i själva valtjänsten.
  - Kartor
  - Data
  - Videos
  - Egenskaper
- Notifieringar
- Historisk data och simuleringar
- Samarbete med våra partners i USA

Mer stöd till friskolornas medverkan

- Integrationer mot deras system så de kan tillämpa sina köer enkelt.
- Koppling mot Skatteverket så de kan identifiera sin egen syskonförtur.
- Eventuellt en möjlighet för dem att hantera sin löpande antagning utanför den kommunala rundstrukturen.
- Egna besked i systemet.
- Möjlighet för dem att skicka ut sms och e-post.

Stöd för samordning mellan kommuner

- Exakt hur detta ska gå till har inte undersökts i någon detalj.
- Vi kör en första nätverksträff i Stockholm här om två veckor eller så för att påbörja diskussionen.
- Planerar att köra likande träffar i Sydvästra Skåne och i Göteborgsregionen.

Överklaganden

- Dessa kommer inte försvinna inom de närmsta åren.
- Att man ska kunna bulkgenerera dokument som förklarar exakt varför man fått den plats man har fått är något vi jobbat på länge.
  - Minskar överklaganden
  - Kan användas till SÖN
- Vi har nyligen gjort ett genombrott för hur dessa kan generaliseras.
- Håller nu på att utreda om vi kan få ihop det till årets skolval.
- Ytterligare dokument borde kunna sammanställas med ett knapptrycksepsis.

Mer flexibilitet kring regler

- Överklaganden idag leder ofta till ett behov av att snabbt kunna ändra regler.
- Kommer bli mer aktuellt om man får tydligare men friare tyglar.
- Teknologiskt inte svårt, vi har det i simuleringen och förskolan.
- Men pedagogiskt utmanande.

Partnerkommun

- Vi har länge jobbat med kommuner informellt som ”partnerkommuner”
- Vi håller nu på att formalisera konceptet lite.
- Vi har medikaliserat tjänsten och det kommer mer och mer funktionalitet.
  - Kan bli väldigt dyrt, speciellt för större kommuner där man kan motivera väldigt mycket funktionalitet.
  - Blir tidskrävande för alla med avtalshantering och diskussioner.
  - Generellt inte bra för relationen.
- En lösning där man får all funktionalitet, nuvarande och framtida. Där timmar ingår. Där man deltar i processen kring utveckling och så.